

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

Микола ТУРКОТ

начальник відділу підготовки та підвищення кваліфікації військових прокурорів
Національної академії прокуратури України,
кандидат юридичних наук, доцент
nik_turkot@ukr.net

УДК 342.9

РОЗМЕЖУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ І ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Визначення виду правопорушення має важливе значення для його правильної юридичної кваліфікації, законного і обґрунтованого притягнення правопорушника до відповідальності, застосування належної правової процедури, а у разі визнання особи винною – призначення справедливого стягнення (покарання). Зазначене повною мірою стосується військовослужбовців, оскільки, незважаючи на зовнішню урегульованість, процедура притягнення до відповідальності цієї категорії осіб потребує законодавчого втручання.

Питанням співвідношення злочину, адміністративного і дисциплінарного проступків, визначенню характерних ознак певних видів юридичної відповідальності приділяли увагу такі вчені, як Х.М. Ахметшин, В.В. Богуцький, П.П. Богуцький, В.О. Бугаєв, Ю.М. Дьомін, С.І. Дячук, В.В. Забарський, В.Ф. Кириченко, С.С. Корольов, Л.М. Кривоченко, А.М. Медведєв, М.І. Мельник, В.Д. Меньшагін, С.П. Пасіка, А.А. Піонтковський, С.Ю. Поляков, Г.П. Серєда, О.Я. Светлов, М.І. Хавронюк, В.М. Чхіквадзе та багато інших.

Усі військовослужбовці незалежно від наявного військового звання та посади, яку вони обіймають, є рівними перед законом.

Викладене впливає з положень ст. 24 Конституції України [1].

Відповідно до ст. 26 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України [2] військовослужбовці залежно від характеру вчиненого правопорушення чи провини несуть дисциплінарну, адміністративну, матеріальну, цивільно-правову та кримінальну відповідальність згідно із законом. У ст. 27 цього Статуту міститься уточнення про те, що військовослужбовці, на яких накладається дисциплінарне стягнення, за ці правопорушення не звільняються від матеріальної та цивільно-правової відповідальності. За вчинення злочину військовослужбовці притягаються до кримінальної відповідальності на загальних підставах. Про те, що за вчинення протиправних діянь військовослужбовці несуть відповідальність згідно із законодавством України, йдеться в законах, що визначають статус, завдання та особливості здійснення військовослужбовцями відповідних військових формувань своїх службових обов'язків.

Таким чином, до видів відповідальності військовослужбовців потрібно віднести: дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову, матеріальну та кримінальну.

Згідно зі ст. 11 Кримінального кодексу України (КК України) під злочином у кримінальному праві розуміють передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дію або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину [3]. Кримінальна відповідальність військовослужбовців настає на загальних підставах.

Адміністративним правопорушенням (проступком) відповідно до ч. 1 ст. 9 Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність.

У ч. 1 ст. 15 КУпАП зазначено, що військовослужбовці, військовозобов'язані та резервісти під час проходження зборів за адміністративні правопорушення несуть відповідальність за дисциплінарними статутами. Йдеться про Дисциплінарний статут Збройних Сил України, дія якого поширюється на всі військові формування і правоохоронні органи держави, де передбачено проходження військової служби. Адміністративна відповідальність військовослужбовців військових прокуратур за правопорушення (окрім передбачених ч. 2 ст. 15 КУпАП) настає за Дисциплінарним статутом працівників прокуратури.

Разом з тим існує низка адміністративних правопорушень, за які військовослужбовці та прирівняні до них особи притягуються до відповідальності на загальних підставах. Зокрема, адміністративні стягнення до них може бути застосовано за: порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху (ст.ст. 119, 121–126, 128–133, 139 КУпАП); санітарних норм (ст. 42 КУпАП); правил полювання, рибальства та охорони рибних запасів (ст. 85 КУпАП); митних правил (ст.ст. 329–335 Митного кодексу України); вчинення правопорушень, пов'язаних з корупцією (ст. 172-4–172-9-1 КУпАП); порушення тиші в громадських місцях (ст. 182 КУпАП); неправомірне використання державного майна (ст. 184-1 КУпАП); неза-

конне зберігання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації (ст. 195-5 КУпАП); невжиття заходів щодо окремої ухвали суду (ст. 185-6 КУпАП); ухилення від виконання законних вимог прокурора (ст. 185-8 КУпАП); порушення законодавства про державну таємницю (ст. 212-2 КУпАП); порушення порядку обліку, зберігання і використання документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію (ст. 212-5 КУпАП).

До осіб цієї категорії не може бути застосовано громадські роботи, виправні роботи і адміністративний арешт. Водночас і разі вчинення військового адміністративного правопорушення стягнення у виді адміністративного арешту з утриманням на гауптвахті може бути призначено не лише військовослужбовцю, а й військовозобов'язаному, резервісту під час проходження зборів.

Суспільні відносини у сфері забезпечення воєнної (військової) безпеки України перебувають під охороною кримінальних, адміністративних і дисциплінарних санкцій, які застосовуються з метою загальної та спеціального попередження правопорушень. Що стосується цивільно-правової та матеріальної відповідальності військовослужбовців, то вони є особливими видами відповідальності, які полягають у застосуванні санкцій відновлювального характеру [4] з метою відшкодування майнової шкоди.

Стаття 61 Конституції України, положення якої є нормами прямої дії, містить заборону щодо подвійного притягнення особи до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення. Зміст цієї норми уявляється цілком зрозумілим, оскільки будь-яке діяння не може бути одночасно злочином та іншим правопорушенням (дисциплінарним, адміністративним проступком). Відтак спори про те, чи можливо вважати проступок суспільно небезпечним діянням, ведуться вже давно. В науці кримінального права найбільш обґрунтованою вважається позиція, відповідно до якої відмінність між злочином та іншими правопорушеннями прийнято визначати за ступенем суспільної небезпечності [5, с. 72–73].

Як зазначав з цього приводу В.О. Навроцький, «...констатація того, що вчинена дія або бездіяльність формально містить ознаки злочину, але через малозначність не являє суспільної небезпеки, виключає кваліфікацію скоєного як злочину за певною нормою Особливої частини кримінального закону» [6, с. 97]. На ту обставину, що «злочином не повинна вважатися дія (бездіяльність), яка містить ознаки малозначності, тобто не досягла необхідного для злочину рівня суспільної небезпечності», обґрунтовано звертав увагу Г.П. Новосолов [7, с. 103]. Вказану позицію підтримали багато вчених-криміналістів в Україні та за її межами. Водночас щодо механізму розмежування кримінального та інших деліктів думки науковців дотепер різняться.

Відповідно до ч. 2 ст. 11 КК України не є злочином дія або бездіяльність, яка хоча формально і містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого цим Кодексом, але через малозначність не становить суспільної небезпеки, тобто не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі. Разом з тим у випадку вчинення особою адміністративного або дисциплінарного проступку (правопорушення) ч. 2 ст. 11 КК України не може бути застосована, оскільки у такому разі відсутні обов'язкові ознаки (можливо, навіть одна з ознак) злочину, визначені у ч. 1 цієї статті.

Тому у випадку визнання скоєної військовослужбовцем дії або бездіяльності малозначною на підставі ч. 2 ст. 11 КК України вчинене діяння не може вважатися ні адміністративним, ані дисциплінарним проступком.

Для порівняння військових адміністративного і дисциплінарного правопорушень потрібно виявити як їх спільні, так і відмінні ознаки.

По-перше, спільною ознакою як військового адміністративного, так і дисциплінарного правопорушень є те, що ці делікти посягають на воєнну (військову) безпеку України, військовий правопорядок, а також громадський порядок. На користь викладеного свідчать положення п. 45 розділу III (Накладення дисциплінарних стягнень)

Дисциплінарного статуту Збройних Сил України. Зокрема, у разі невиконання (неналежного виконання) військовослужбовцем своїх службових обов'язків, порушення військової дисципліни або громадського порядку командир повинен нагадати йому про обов'язки служби, а за необхідності – накладити дисциплінарне стягнення [8].

Військовою дисципліною згідно з п. 1 розділу I (Загальні положення) цього Статуту визнається бездоганне і неухильне додержання всіма військовослужбовцями порядку і правил, встановлених військовими статутами та іншим законодавством України.

Військова дисципліна є складовою військового правопорядку і співвідноситься з ним як вид з родом. Аналізуючи поняття «правопорядок», потрібно зазначити, що воно не є притаманним лише військовій сфері, а широко використовується в чинному законодавстві. Юридична енциклопедія визначає термін «порядок» як певним чином врегульований стан суспільних відносин [9, т. 4, с. 679]. Найбільш поширеним є трактування правопорядку як реалізованої законності, суспільного порядку, що встановлюється та охороняється державою на основі чинних норм права та в режимі законності. Військовий правопорядок водночас має свої специфічні ознаки, обумовлені особливістю військово-правових відносин у сфері проходження та несення військової служби.

Громадський порядок – це комплекс суспільних відносин, які забезпечують спокійні умови життя людей у різних сферах суспільно корисної діяльності, моральність, нормальний відпочинок і дотримання правил поведінки в суспільному житті і у побуті [10].

Визначення цього поняття у військових статутах Збройних Сил України відсутнє, що спрямовує правозастосовців до положень КУпАП. Найпоширенішим правопорушенням у цій сфері* є дрібне хуліган-

* Відповідальність за адміністративні правопорушення проти громадського порядку передбачено в главі 14 Особливої частини КУпАП (Адміністративні правопорушення, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку. – Авт.).

ство, відповідальність за яке передбачено в ст. 173 КУпАП.

Потрібно зауважити, що ст. 296 розділу XIII Особливої частини КК України за хуліганство, тобто за грубе порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, що супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом, встановлено кримінальну відповідальність. Оскільки військовослужбовці несуть відповідальність згідно з Дисциплінарним статутом Збройних Сил України лише за адміністративні правопорушення у сфері громадського порядку, а за злочини – на загальних підставах, може виникнути потреба у розмежуванні зазначених суспільно небезпечних діянь. З цією метою необхідно розглянути положення п. 3 постанови Пленуму Верховного Суду України від 22 грудня 2006 року № 10 «Про судову практику у справах про хуліганство», де визначено критерії розмежування кримінального та адміністративного правопорушень. Зокрема, під час вирішення питання про розмежування кримінально караного хуліганства і дрібного слід керуватися тим, що відповідно до ч. 1 ст. 296 КК України хуліганство – це умисне грубе порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, яке супроводжується особливою зухвалістю або винятковим цинізмом. Якщо таке порушення не супроводжувалось особливою зухвалістю або винятковим цинізмом, його необхідно кваліфікувати як дрібне хуліганство за ст. 173 КУпАП [11].

По-друге, адміністративна і дисциплінарна відповідальність військовослужбовців мають всі ознаки, притаманні юридичній відповідальності (правопорушення як підстава, регламентований (процесуальний) порядок притягнення до відповідальності, здійснення цієї процедури уповноваженими особами, державний примус як складова відповідальності тощо).

По-третє, діяння, що характеризує адміністративне або дисциплінарне правопорушення, ніколи не містить складу більш тяжкого юридичного делікту – злочину.

По-четверте, будь-яке правопорушення у военній сфері (військовий злочин, адміністративний та дисциплінарний проступки)

вчинюється у супереч інтересам військової служби.

По-п'яте, військові адміністративне та дисциплінарне правопорушення можуть бути вчинені лише військовослужбовцями (строкової служби, призову за мобілізацією, військової служби за контрактом) або військовозобов'язаними, резервістами під час проходження зборів. Як вбачається з положень ст. 12 КУпАП, адміністративній відповідальності підлягають особи, які досягли на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку. Відповідно до ст. 15 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» [12] призовний вік в Україні починається з вісімнадцяти років. Тобто суб'єктом військового адміністративного та військового дисциплінарного деліктів є особа, яка перебуває на військовій службі. Враховуючи, що військові ліцеї, заклади (ліцеї) з посиленою військово-фізичною підготовкою, військові оркестри, навчальні заклади громадських організацій, підготовчі курси при вищих військових навчальних закладах або військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів не є військовими частинами (підрозділами), а ліцеїсти (учні) – військовослужбовцями, суб'єктами військових правопорушень вони не будуть. Винятком можуть вважатися випадки, коли порушення цього виду вчинено курсантами вищого військового навчального закладу (військового підрозділу вищого навчального закладу), яким ще не виповнилося 18 років і котрих зараховано для навчання в порядку ч. 4 п. 1 ст. 20 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу».

По-шосте, відповідальність за вчинення як військового адміністративного, так і дисциплінарного правопорушення (проступку) встановлено законодавчими актами – Кодексом України про адміністративні правопорушення, військовими статутами Збройних Сил України, а для військових прокурорів і слідчих – Дисциплінарним статутом працівників прокуратури.

По-сьоме, за вчинення як адміністративного, так і дисциплінарного правопорушень за наявності підстав настає відповідальність певного виду. Як зазначалося

вище, у разі скоєння військовослужбовцем адміністративного правопорушення до нього не обов'язково будуть застосовані адміністративно-правові санкції; так само за порушення порядку проходження або (та) несення військової служби (військового правопорядку) його може бути притягнуто до адміністративної відповідальності на підставі, наприклад, ст.ст. 172-10, 172-11, 172-15, 172-17, 172-18, 172-20 КУпАП.

Скоєння адміністративного чи дисциплінарного делікту має для правопорушника негативні наслідки у вигляді стягнення певного виду. Окрім того, за вчинення окремих правопорушень можуть наставати додаткові наслідки (наприклад, у вигляді невиклати встановлених грошових надбавок через: недопущення до бойового чергування, зниження інтенсивності виконання ним службових обов'язків, дострокове завершення відрядження до зони проведення антитерористичної операції тощо). Такі наслідки, як правило, супроводжуються втратою довіри з боку військового командування до військовослужбовця.

Відповідальність за військове адміністративне правопорушення відрізняється від дисциплінарної відповідальності військовослужбовців (військовозобов'язаних, резервістів) за: а) характером вчиненого правопорушення; б) колом осіб, яких може бути притягнуто до відповідальності; в) видами стягнень, що застосовуватимуться до правопорушника. Також відмінність полягає у переліку суб'єктів, які мають право накладати адміністративне або дисциплінарне стягнення.

Як зазначалося вище, дисциплінарна відповідальність військовослужбовців (військовозобов'язаних, резервістів під час зборів) настає за скоєння адміністративного або/та дисциплінарного правопорушення. Не виключено випадки вчинення цими особами спочатку адміністративного, потім – дисциплінарного проступків, що тягне відповідальність згідно з військовими статутами. Водночас, якщо визначення поняття адміністративного правопорушення міститься у КУпАП, то у Дисциплінарному статуті Збройних Сил України поняття дисциплінарного проступку та дисциплінар-

ної відповідальності відсутні. Не йдеться у жодній статті цього нормативного акта й про склад дисциплінарного делікту, обставини, що пом'якшують або виключають дисциплінарну відповідальність (крайня необхідність, необхідна оборона, виконання законного наказу (розпорядження), виправаний ризик тощо). Не наведено обставин, що обтяжують відповідальність військовослужбовця (тяжкість, повторність діяння, розмір спричинених збитків, підбурювання до порушення військової дисципліни співслужбовців тощо). Водночас це не означає, що дисциплінарний проступок не має об'єктивних і суб'єктивних ознак, які його характеризують і розмежовують з іншими правопорушеннями.

Оскільки у військових статутах регламентовано порядок проходження та несення служби військовослужбовцями, військовозобов'язаними, резервістами, то, на нашу думку, доцільно говорити саме про військовий дисциплінарний проступок. Його можна визначити як суспільно небезпечне протиправне винне діяння (дію або бездіяльність), що полягає у порушенні військовослужбовцем або військовозобов'язаним, резервістом під час проходження зборів норм чинного законодавства, не містить складу злочину чи корупційного делікту і за яке передбачено настання дисциплінарної відповідальності.

Нехтування військовослужбовцем, військовозобов'язаним, резервістом вимогами нормативних актів можна розцінювати як порушення військової дисципліни. Недотримання окремих норм сімейного, цивільного, цивільно-процесуального кодексів, Кодексу адміністративного судочинства України тощо, на відміну від законодавства, що регулює порядок перебування на військовій службі, тобто її проходження та/або несення, не є порушенням військової дисципліни.

Водночас за вчинення військових адміністративних правопорушень настання дисциплінарної відповідальності законом не передбачено. Це вбачається з положень ч. 4 ст. 15 КУпАП. Як зазначено в ч. 2 ст. 45 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, за скоєння правопорушень, пов'язаних

з корупцією, військовослужбовці несуть відповідальність згідно з КУпАП та Законом України «Про запобігання корупції».

Оскільки у Дисциплінарному статуті Збройних Сил України відсутнє поняття об'єктивної сторони військового дисциплінарного проступку, то з'ясування її ознак (дія, бездіяльність, причинний зв'язок) стосовно скоєного делікту не має значення для вирішення питання про відповідальність. При притягненні до дисциплінарної відповідальності жодним нормативним документом у військовій сфері не вимагається з'ясування форми і виду вини правопорушника. Про це, зокрема, свідчать положення пп. 5.1 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України. Накладення стягнень за дисциплінарні проступки є правом командира (начальника), і використовується воно лише у разі необхідності (ст. 45 Дисциплінарного статуту). Рішення вважається прийнятим начальником у межах компетенції у разі, якщо: а) посадова особа, яка накладає дисциплінарне стягнення, є прямим (або безпосереднім) начальником правопорушника; б) при накладенні стягнення не перевищено дисциплінарну владу. За її перевищення командир несе відповідальність. Старший командир не має права скасувати або пом'якшити дисциплінарні стягнення, накладені молодшим командиром з причини суворості стягнення, якщо останній не перевищив наданої йому влади. Водночас командир вищого рівня вправі скасувати прийняте рішення, якщо, на його думку, воно не відповідає тяжкості вчиненого правопорушення. У цьому разі він зобов'язаний накласти більш суворе стягнення.

Таким чином, рішення про застосування та вид дисциплінарного стягнення майже повністю залежать від розсуду командира (начальника).

На відміну від положень КУпАП, застосування командиром дисциплінарної влади здійснюється ним особисто, тоді як, наприклад, стягнення за вчинення військового адміністративного правопорушення накладається лише судом.

Розглядаючи коло осіб, до яких застосовуються дисциплінарні стягнення та військової адміністративні правопорушення, слід

вказати наступне. У вступних положеннях Дисциплінарного статуту Збройних Сил України зазначено, що його дія поширюється на всі військові формування, створені відповідно до законодавства України. Окрім того, вимог цього статуту зобов'язані дотримуватися особи, звільнені з військової служби у відставку чи запас з правом носіння військової форми одягу. Згідно з п.п. 1, 2 ст. 29 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» військовозобов'язані призиваються на навчальні (або перевірні) та спеціальні збори. Резервісти проходять підготовку та збори відповідно до програм у порядку, встановленому положеннями про проходження громадянами України служби у військовому резерві. Про початок та закінчення зборів військовозобов'язаних та резервістів видається відповідний наказ командира військової частини. На військовозобов'язаних та резервістів поширюється дія статутів Збройних Сил України [13]. Тобто суб'єктами військових дисциплінарних правопорушень є військовослужбовці, військовозобов'язані під час проходження зборів та резервісти у період проходження підготовки та зборів. Водночас суб'єктом військових адміністративних правопорушень не завжди виступає військовозобов'язаний та резервіст, а в окремих випадках – навіть військовослужбовець. Зокрема, дія ст. 272-11 КУпАП поширюється лише на військовослужбовців строкової служби; суб'єктом правопорушень, передбачених ст.ст. 172-13–172-16 КУпАП, може бути лише військова службова особа. За порушення несення спеціальних служб (ст.ст. 172-17, 172-18 КУпАП) відповідатимуть особи, яких призначено для виконання обов'язків бойового чергування або прикордонної служби і котрі навряд чи є військовозобов'язаними або резервістами.

На жаль, Дисциплінарний статут Збройних Сил України не можна вважати кодифікованим нормативним актом з притягнення військовослужбовців до дисциплінарної відповідальності. Він не встановлює загальних засад призначення дисциплінарних стягнень, їх переліку та процедури виконання. У цьому статуті відсутні поняття військового дисциплінар-

ного правопорушення, його складу, дисциплінарної відповідальності, дисциплінарного стягнення; обставин, що виключають, пом'якшують або обтяжують його, тощо. Незважаючи на наявність різних категорій військовослужбовців (рядового, сержантського, старшинського складу, прапорщиків (мічманів), молодших, старших та вищих офіцерів), до яких застосовуються як загальні, так і спеціальні види стягнень, у статуті взагалі не визначено критерії, за якими здійснюється накладення цих заходів впливу. Вже давно постала потреба видозмінити форму і зміст чинних військових статутів, які принципово не відрізняються від аналогічних статутів часів колишнього СРСР. На нашу думку, є потреба у прийнятті Військового дисциплінарного кодексу, який складався б із Загальної та Особливої частин.

У зв'язку із запровадженням в Україні електронного документообігу є необхідність у створенні Єдиного реєстру військових правопорушень, який містив би дані про всі делікти, вчинені військовослужбовцями під час перебування на військовій службі, а військовозобов'язаними (резервістами) – у період проходження зборів. Ведення такого реєстру може забезпечувати військова прокуратура за активної участі та сприяння військової поліції.

У статті окреслено не повне коло проблем, які існують у сфері притягнення військовослужбовців до адміністративної та дисциплінарної відповідальності. Водночас, на нашу думку, слід продовжувати роботу над приведенням військового законодавства у відповідність із європейськими стандартами, що дасть можливість посилити соціальний захист військовослужбовців нашої держави.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: офіц. текст: за станом на 15 березня 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Статут внутрішньої служби Збройних сил України: офіц. текст: за станом на 28 грудня 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Кримінальний кодекс України: офіц. текст: за станом на 23 грудня 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Административное право. Краткий курс: научн. пособ. / П.П. Глушенко, Н.Н. Жильский, В.И. Кайнов, И.В. Куртык. – 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://textbooks.global/pravo-administrativnoe/administrativnoe-pravo-kratkij.html>
5. Кримінальне право України: Загальна частина: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. закладів освіти / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; за ред. проф. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – К. –Х.: Юрінком Інтер–Право, 2001. – 416 с.
6. *Навроцький В.О.* Теоретичні поняття кримінально-правової кваліфікації / В.О. Навроцький. – К.: Атіка, 1999. – 464 с.
7. *Новоселов Г.П.* Учение об объекте преступления. Методологические аспекты. – М.: НОРМА, 2001. – 208 с.
8. Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України: Закон України від 24 березня 1999 року № 551-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.www.rada.gov.ua>
9. Юридична енциклопедія: в 6 т. / гол. ред. кол. Ю.С. Шемшученко. – К.: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2002. – Т. 4. – 720 с.
10. *Калюжний Р.А.* Кодекс України про адміністративні правопорушення: коментар / Р.А. Калюжний, А.Т. Комзюк, О.О. Погрібний [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://textbooks.global/pravo-administrativnoe/administrativnoe-pravo-kratkij.html>
11. Про судову практику у справах про хуліганство: постанова Пленуму Верховного Суду України від 22 грудня 2006 року № 10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua>
12. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25 березня 1992 року № 2232-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.www.rada.gov.ua> //
13. Військово-юридичний словник / уклад.: І.В. Авдошин, А.М. Бережний, С.Я. Бескоровайний та ін.; за ред. А.М. Колодія, В.Й. Пашинського. – К.: НВООУ, 2009. – 152 с.

Микола ТУРКОТ

РОЗМЕЖУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ І ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Досліджено проблемні аспекти розмежування дисциплінарної відповідальності військовослужбовців та прирівняних до них осіб і адміністративної відповідальності. Проаналізовано окремі положення Дисциплінарного статуту Збройних Сил України та Кодексу України про адміністративні правопорушення. Розглянуто випадки, коли військовослужбовці притягуються до дисциплінарної відповідальності за адміністративні правопорушення.

Запропоновано зміни до конкретних законодавчих актів щодо соціального захисту військовослужбовців.

Ключові слова: адміністративна відповідальність; дисциплінарна відповідальність; військовослужбовці; військовозобов'язані; резервісти.

Николай ТУРКОТ

РАЗГРАНИЧЕНИЕ АДМИНИСТРАТИВНОЙ И ДИСЦИПЛИНАРНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ВОЕННОСЛУЖАЩИХ

Исследованы проблемные аспекты разграничения дисциплинарной и административной ответственности военнослужащих, а также приравненных к ним лиц. Проанализированы отдельные нормы Дисциплинарного устава Вооруженных Сил Украины и Кодекса Украины об административных правонарушениях. Рассмотрены случаи привлечения военнослужащих к дисциплинарной ответственности за административные правонарушения.

Предложены изменения к конкретным законодательным актам в сфере социальной защиты военнослужащих.

Ключевые слова: административная ответственность; дисциплинарная ответственность; военнослужащие; военнообязанные; резервисты.

Mykola TURKOT

DISTINCTION BETWEEN ADMINISTRATIVE AND DISCIPLINARY LIABILITY OF SERVICEMEN

The article deals with the problematic aspects of the distinction of disciplinary and administrative responsibility of servicemen and persons equated to them. Analyzes the individual rules of the Disciplinary Code of the Armed Forces of Ukraine and the Ukrainian Code of Administrative Offences. The cases of involvement of the military disciplinary liability for administrative offenses.

Proposed changes in the specific legislation in the field of social protection of servicemen.

Keywords: administrative responsibility; disciplinary; military responsibility; military service; reservists.

